

**สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ**

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี และความเห็นของผู้สอบบัญชีในปีก่อน กับการจัดการกำไร โดยใช้รายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหารเป็นตัวแทนของการจัดการกำไร โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี และความเห็นของผู้สอบบัญชีในปีก่อน กับการจัดการกำไร โดยการจัดการกำไรที่สนใจศึกษาประกอบด้วย การจัดการกำไรที่คำนวณได้จากการใช้แนวคิดในการคำนวณรายการคงค้างทั้งหมดทั้ง 2 แนวคิด คือ แนวคิดงบดุล (Balance Sheet Approach) และ แนวคิดกระแสเงินสด (Cash Flow Based Approach) สำหรับการคำนวณรายการคงค้างทั้งหมด โดยทำการวิเคราะห์ที่ละแนวคิดแยกจากกัน สำหรับแนวคิดในการคำนวณรายการคงค้างทั้งหมดทั้ง 2 แนวคิดนั้น ผู้วิจัยได้อธิบายไว้แล้วในบทที่ 3

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประจักษ์ (Empirical Research Methodology) ประชากรของการศึกษา คือ งบการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในระหว่างปี 2544 - 2549 ที่มีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี และมีข้อมูลงบการเงินที่จำเป็นในการศึกษาครบถ้วน ทั้งนี้ ยกเว้นกลุ่มธุรกิจการเงิน ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มเงินทุนและหลักทรัพย์ กลุ่มธนาคาร และกลุ่มประกันภัยและประกันชีวิต เนื่องจากกลุ่มอุตสาหกรรมดังกล่าวมีรายการสินทรัพย์และหนี้สินที่แตกต่างจากกลุ่มอุตสาหกรรมอื่นๆ ซึ่งมีผลกระทบต่ออัตราส่วนทางการเงินที่ใช้ในการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ในภาพรวมนั้น ประชากรที่ใช้ในการศึกษาจะต้องเป็นบริษัทที่มีข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครบถ้วน เมื่อพิจารณาจำนวนประชากรเบื้องต้นพบว่ามีจำนวน 206 งบการเงิน ในจำนวนนี้เป็นงบการเงินที่มีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี และสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลได้ ร้อยละ 97.09 (200 งบการเงิน) ส่วนที่เหลืออีกประมาณร้อยละ 2.91 (6 งบการเงิน) เป็นบริษัทที่มีข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาไม่ครบถ้วน

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ๆ คือ ส่วนของตัวแปรตาม กลุ่มของตัวแปรอธิบาย และกลุ่มของตัวแปรที่ใช้ในการควบคุมผลการวิจัย ตัวแปรแต่ละส่วนสามารถสรุปดังนี้

- (1) ตัวแปรตาม คือ การจัดการกำไรผ่านรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหารที่คำนวณได้จากการใช้แนวคิดในการคำนวณรายการคงค้างทั้งหมด 2 แนวคิด คือ แนวคิดงบดุล (Balance Sheet Approach) และ แนวคิดกระแสเงินสด (Cash Flow Based Approach)
- (2) กลุ่มของตัวแปรอธิบายประกอบด้วย (1) การเปลี่ยนผู้สอบบัญชีของบริษัท และ (2) ความเห็นของผู้สอบบัญชีในปีก่อน
- (3) กลุ่มของตัวแปรที่ใช้ในการควบคุมในงานวิจัยครั้งนี้มีทั้งหมด 7 ตัวแปร แต่ผู้วิจัยจะนำเสนอเฉพาะตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม (การจัดการกำไรผ่านรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหาร) ซึ่งผลการวิจัยประกอบด้วย 3 ตัวแปร คือ การเปลี่ยนแปลงในกระแสเงินสดจากการดำเนินงานเมื่อเทียบกับสินทรัพย์ อัตรารส่วนโครงสร้างทางการเงิน และ ขนาดของบริษัท

รายละเอียดของการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้โปรแกรม Statistical Package for Social Science Version 15.0 (SPSS for Window 15.0) เนื่องจากเป็นโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติที่สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนเทคนิคทางสถิติที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ประกอบด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และ สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ซึ่งเป็นการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี และความเห็นของผู้สอบบัญชีในปีก่อน กับการจัดการกำไร โดยใช้เทคนิคของการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis)

สำหรับการนำเสนอสรุปผลการวิจัยในบทที่ 5 นี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอตามลำดับ ดังต่อไปนี้

#### 5.1 สรุปผลการวิจัย

##### 5.1.1 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานในภาพรวม

##### 5.1.2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี และความเห็นของผู้สอบบัญชีในปีก่อน กับการจัดการกำไรในภาพรวม

#### 5.2 อภิปรายผลการวิจัย

#### 5.3 ประโยชน์ของงานวิจัย

#### 5.4 ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัย

#### 5.5 ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

## 5.1 สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นของการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วนหลัก ๆ คือ (1) ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานในภาพรวม และ (2) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี และความเห็นของผู้สอบบัญชีในปีก่อน กับการจัดการกำไรในภาพรวม โดยการสรุปผลการวิจัยในแต่ละส่วนมีสาระโดยสังเขปดังนี้

### 5.1.1. ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานในภาพรวม

#### ตัวแปรอธิบาย

ในส่วนนี้จะแสดงถึงผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานในภาพรวมของตัวแปรอธิบาย ซึ่งกลุ่มของตัวแปรอธิบายประกอบด้วย (1) การเปลี่ยนผู้สอบบัญชีของบริษัท และ (2) ความเห็นของผู้สอบบัญชีในปีก่อน ดังนี้

(1) การเปลี่ยนผู้สอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่ามีบริษัทที่มีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Big 4) เป็นสำนักงานสอบบัญชีอื่น (Non-Big 4) เป็นจำนวนร้อยละ 19.50 (39 งบการเงิน) ในขณะที่มีบริษัทที่มีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีในแบบอื่นๆ นอกเหนือจาก การเปลี่ยนผู้สอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Big 4) เป็นสำนักงานสอบบัญชีอื่น (Non-Big 4) เป็นจำนวนร้อยละ 80.50 (161 งบการเงิน)

(2) ความเห็นของผู้สอบบัญชีในปีก่อนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่ามีบริษัทได้รับความเห็นของผู้สอบบัญชีในปีก่อนเป็นแบบไม่มีเงื่อนไข รวมทั้งแบบไม่มีเงื่อนไขที่มีวรรคเน้นในเรื่องอื่นๆ ที่ไม่ใช่เกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องสูงถึงร้อยละ 67 (134 งบการเงิน) ในขณะที่มีบริษัทที่ได้รับความเห็นของผู้สอบบัญชีในปีก่อนเป็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งแบบไม่มีเงื่อนไขที่มีวรรคเน้นเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องอยู่เพียงร้อยละ 33 (66 งบการเงิน)

#### ตัวแปรควบคุม

ในส่วนนี้จะแสดงถึงผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานในภาพรวมของตัวแปรควบคุม ซึ่งกลุ่มของตัวแปรที่ใช้ในการควบคุมในงานวิจัยครั้งนี้มีทั้งหมด 7 ตัวแปร แต่ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานเฉพาะตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม (การจัดการกำไรผ่านรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหาร) ซึ่งผลการวิจัยประกอบด้วย 3 ตัวแปร คือ การ

เปลี่ยนแปลงในกระแสเงินสดจากการดำเนินงานเมื่อเทียบกับสินทรัพย์ อัตราส่วนโครงสร้างทางการเงิน และขนาดของบริษัท ดังนี้

(1) การเปลี่ยนแปลงในกระแสเงินสดจากการดำเนินงานเมื่อเทียบกับสินทรัพย์ โดยเฉลี่ยแล้วอยู่ที่  $-0.03\%$  (Mean) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้วพบว่าบางงบการเงินมีการเปลี่ยนแปลงในกระแสเงินสดจากการดำเนินงานเมื่อเทียบกับสินทรัพย์อยู่ที่  $-43.33\%$  ซึ่งเป็นค่าที่ต่ำที่สุด (Min) ซึ่งอาจกล่าวได้ว่านอกจากไม่มีกระแสเงินสดจากการดำเนินงานที่เพิ่มขึ้น หรือเติบโตขึ้นแล้ว ยังมีกระแสเงินสดจากการดำเนินงานที่ลดลงอีกด้วย ในทางตรงกันข้ามบางงบการเงินมีการเปลี่ยนแปลงในกระแสเงินสดจากการดำเนินงานเมื่อเทียบกับสินทรัพย์เป็นจำนวน  $30.77\%$  (Max) แสดงให้เห็นว่าบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ที่เป็นประชากรในการวิจัยในครั้งนี้อยู่ประกอบไปด้วยบริษัทที่มีการเปลี่ยนแปลงในกระแสเงินสดจากการดำเนินงานเมื่อเทียบกับสินทรัพย์ที่เป็นลบ หรือไม่มีการเติบโต หรือเพิ่มขึ้นในกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน และบริษัทที่มีการเติบโตของกระแสเงินสดจากการดำเนินงานเมื่อเทียบกับสินทรัพย์ในจำนวนไม่น้อยแตกต่างกัน

(2) อัตราส่วนโครงสร้างทางการเงิน โดยเฉลี่ยแล้วอยู่ที่  $69.69\%$  (Mean) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้วพบว่าบางงบการเงินมีอัตราส่วนโครงสร้างทางการเงินนี้อยู่ที่  $0.05\%$  ซึ่งเป็นค่าที่ต่ำมาก (Min) แสดงให้เห็นว่าบริษัทมีความเสี่ยงต่อการชำระหนี้ในระยะยาวอยู่ในระดับต่ำ หรืออาจกล่าวได้ว่าบริษัทมีความเสี่ยงทางการเงินอยู่ในระดับต่ำ ในทางตรงกันข้ามบางงบการเงินมีอัตราส่วนโครงสร้างทางการเงินนี้สูงถึง  $1,616.34\%$  (Max) แสดงว่าเป็นบริษัทที่มีความเสี่ยงต่อการชำระหนี้ในระยะยาว และความเสี่ยงทางการเงินอยู่ในระดับสูง โดยบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ที่เป็นประชากรในการวิจัยในครั้งนี้นั้นส่วนใหญ่มีความเสี่ยงทางการเงินอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากบริษัทมีความสามารถในการชำระหนี้ในระยะยาว

(3) ขนาดของบริษัท ซึ่งวัดค่าจากค่า Log ของจำนวนสินทรัพย์รวม โดยเฉลี่ยแล้วอยู่ที่  $9.34077$  (2,191.63 ล้านบาท) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้วพบว่าบางบริษัทมีขนาดของบริษัทอยู่ที่  $7.45818$  (28.72 ล้านบาท) ซึ่งเป็นบริษัทที่มีขนาดเล็กที่สุด (Min) ในทางตรงกันข้าม บางบริษัทมีขนาดของบริษัทอยู่ที่  $11.30768$  (203,084.48 ล้านบาท) ซึ่งเป็นบริษัทที่มีขนาดใหญ่ที่สุด (Max) แสดงให้เห็นว่าขนาดของประชากรที่วัดจากจำนวนสินทรัพย์รวมส่วนใหญ่แล้วเป็นบริษัทขนาดกลาง และมีขนาดไม่แตกต่างกันมากนัก

## ตัวแปรตาม

ในส่วนนี้จะแสดงถึงผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานในภาพรวมของการจัดการกำไรผ่านรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหาร ซึ่งวัดค่าโดยใช้การจัดการกำไรผ่านรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหารที่ใช้แนวคิดทั้ง 2 แนวคิด คือ แนวคิดงบดุล (Balance Sheet Approach) และ แนวคิดกระแสเงินสด (Cash Flow Based Approach) สำหรับการคำนวณรายการคงค้างทั้งหมด

รายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหารที่คำนวณโดยใช้แนวคิดงบดุล (Balance Sheet Approach) สำหรับการคำนวณรายการคงค้างทั้งหมด มีค่าโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 0.019013 (Mean) แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้วพบว่า ประชากรที่มีค่าของรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหารเป็นจำนวนต่ำสุด (Min) ตามแนวคิดนี้มีค่าอยู่ที่ -1.35645 ในทางตรงกันข้ามประชากรที่มีค่าของรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหารเป็นจำนวนสูงที่สุด (Max) ตามแนวคิดนี้มีค่าอยู่ที่ 0.54108 โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เท่ากับ 0.848738

ส่วนรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหารที่คำนวณโดยใช้แนวคิดกระแสเงินสด (Cash Flow Based Approach) สำหรับการคำนวณรายการคงค้างทั้งหมด มีค่าโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 0.037866 (Mean) แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้วพบว่า ประชากรที่มีค่าของรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหารเป็นจำนวนต่ำสุด (Min) ตามแนวคิดนี้มีค่าอยู่ที่ -1.37545 ในทางตรงกันข้ามประชากรที่มีค่าของรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหารเป็นจำนวนสูงที่สุด (Max) ตามแนวคิดนี้มีค่าอยู่ที่ 1.23334 โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เท่ากับ 0.426067

ดังนั้นรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหารที่คำนวณได้จากการใช้แนวคิดในการคำนวณรายการคงค้างทั้งหมดทั้ง 2 แนวคิดโดยเฉลี่ยแล้วมีค่าเป็นบวก กล่าวคือ เป็นรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหารที่ทำให้กำไรสูงขึ้น (เป็นการจัดการกำไรให้สูงขึ้น) แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ส่วนใหญ่มีแนวโน้มในการเลือกใช้นโยบายการบัญชีที่เหมาะสมกับบริษัทซึ่งทำให้มีการปรับเปลี่ยนผลการดำเนินงานและฐานะทางการเงินให้เป็นไปในรูปแบบเพื่อตกแต่งกำไรเป็นสำคัญ

### 5.1.2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี และความเห็นของผู้สอบบัญชีในปีก่อน กับการจัดการกำไรในภาพรวม

ผู้วิจัยต้องการตรวจสอบว่าการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี และความเห็นของผู้สอบบัญชีในปีก่อน มีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไรหรือไม่ และเพื่อเป็นการตอบปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ว่า (1) การจัดการกำไรมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี และ (2) การจัดการกำไรมีความสัมพันธ์กับความเห็นของผู้สอบบัญชีในปีก่อน

ผลการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยในข้อแรกที่ว่า การจัดการกำไรมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี พบว่าไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ กล่าวคือ การจัดการกำไรไม่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีของบริษัท อย่างมีนัยสำคัญ ( $p\text{-value} > 0.05$ ) ดังนั้นจึง ปฏิเสธ สมมติฐานการวิจัยดังกล่าว ทั้งนี้ผลการทดสอบมีความสอดคล้องกันไม่ว่าจะเป็นการวิเคราะห์การจัดการกำไรผ่านรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหารโดยใช้แนวคิดงบดุล (Balance Sheet Approach) หรือ แนวคิดกระแสเงินสด (Cash Flow Based Approach) สำหรับการคำนวณรายการคงค้างทั้งหมดก็ตาม ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจาก ถ้าบริษัทมีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Big 4) เป็นสำนักงานสอบบัญชีอื่น (Non-Big 4) อาจนำไปสู่การเพ่งเล็ง หรือพิจารณาเป็นพิเศษของหน่วยงานกำกับดูแล หรือผู้ใช้งบการเงินอื่นๆ ว่าบริษัทจะมีการจัดการกำไรหรือไม่ ซึ่งจะกระทบต่อการตัดสินใจของผู้ใช้งบการเงินเหล่านั้น เนื่องจากขนาดของสำนักงานสอบบัญชีก็มีผลต่อความมั่นใจของผู้ลงทุน และผู้ใช้งบการเงินอื่นๆ ถึงแม้ว่าจะมีค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีสูงกว่าสำนักงานสอบบัญชีอื่นก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ DeAngelo (1981) และ Krishnan และ Schauer (2000) ที่ว่าสำนักงานสอบบัญชีที่มีขนาดใหญ่จะมีคุณภาพของงานสอบบัญชีมากกว่าสำนักงานสอบบัญชีที่มีขนาดเล็ก การจัดการกำไรจึงไม่ได้เป็นสาเหตุของการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี นอกจากนี้ผลการทดสอบสมมติฐานข้างต้นยังสอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตของ Defond และ Subramanyam (1998) ที่พบว่าไม่มีการจัดการกำไรผ่านรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหารหลังจากมีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีในปีแรก นอกจากนี้ Defond และ Subramanyam (1998) ยังกล่าวอีกว่าวิธีการบันทึกบัญชีที่ผู้สอบบัญชีคนก่อนเลือกเป็นวิธีที่มีความระมัดระวังจนทำให้กำไรลดลง เนื่องจากการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกฟ้องร้องนั้น อาจเป็นสาเหตุของการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีของบริษัท และจากการเก็บข้อมูลค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัทที่มีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีในระหว่างปี 2548 - 2549 เพิ่มเติมพบว่า โดยส่วนมากแล้วเป็นบริษัทที่มีค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีลดลง ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 68.42 ซึ่งแสดงว่าค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้บริษัททำการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี

ส่วนผลการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยในข้อที่ 2 ที่ว่าการจัดการกำไรมีความสัมพันธ์กับความเห็นของผู้สอบบัญชีในปีก่อน ในกรณีที่ใช้แนวคิดงบดุล (Balance Sheet Approach) สำหรับการคำนวณรายการคงค้างทั้งหมด พบว่าไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ กล่าวคือ การจัดการกำไรไม่มีความสัมพันธ์กับความเห็นของผู้สอบบัญชีในปีก่อน หลังจากได้รับความเห็นจากผู้สอบบัญชีในปีก่อนในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งแบบไม่มีเงื่อนไขที่มีวรรณเน้นในเรื่องอื่นๆ ที่ไม่ใช่เกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องอย่างมีนัยสำคัญ ( $p\text{-value} > 0.05$ ) ดังนั้นจึง ปฏิเสธ สมมติฐานการวิจัย แต่สำหรับกรณีที่ใช้แนวคิดกระแสเงินสด (Cash Flow Based Approach) สำหรับการคำนวณรายการคงค้างทั้งหมดนั้น พบว่ามีความสัมพันธ์กันระหว่างความเห็นของผู้สอบบัญชีในปีก่อนกับการจัดการกำไรอย่างมีนัยสำคัญ ( $p\text{-value} > 0.05$ ) ดังนั้นจึง ยอมรับ สมมติฐานการวิจัยดังกล่าว เนื่องจากผู้บริหารไม่ต้องการได้รับความเห็นในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งแบบไม่มีเงื่อนไขที่มีวรรณเน้นเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจของผู้ใช้งบการเงิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ลงทุน จึงทำการจัดการกำไรหลังจากได้รับความเห็นในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งแบบไม่มีเงื่อนไขที่มีวรรณเน้นเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องจากผู้สอบบัญชีในปีก่อน ส่วนผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความเห็นของผู้สอบบัญชีในปีก่อนกับการกำไร โดยใช้ทั้งแนวคิดงบดุล (Balance Sheet Approach) และ แนวกระแสเงินสด (Cash Flow Based Approach) สำหรับการคำนวณรายการคงค้างทั้งหมด ที่แตกต่างกันนั้น อาจมีสาเหตุมาจากวิธีการคำนวณในส่วนของรายการคงค้างทั้งหมดที่แตกต่างกันของทั้ง 2 แนวคิด

เมื่อพิจารณาผลการทดสอบตัวแปรควบคุม พบว่าตัวแปรที่มีทิศทางและความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางที่คาดหวังไว้ ได้แก่ สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระ อัตราการเติบโตของสินทรัพย์ และอัตราส่วนโครงสร้างทางการเงิน ส่วนตัวแปรควบคุมที่มีทิศทางและความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางตรงข้ามกับที่คาดหวัง ได้แก่ การเปลี่ยนประธานเจ้าหน้าที่บริหาร การเปลี่ยนแปลงในกระแสเงินสดจากการดำเนินงานเมื่อเทียบกับสินทรัพย์ และขนาดของบริษัท สำหรับกรณีที่ใช้แนวคิดงบดุล (Balance Sheet Approach) สำหรับการคำนวณรายการคงค้างทั้งหมด ส่วนกรณีที่ใช้แนวคิดกระแสเงินสด (Cash Flow Based Approach) สำหรับการคำนวณรายการคงค้างทั้งหมดนั้น พบว่าตัวแปรควบคุมที่มีทิศทางและความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางที่คาดหวัง ได้แก่ สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระ และ อัตราการเติบโตของสินทรัพย์ ส่วนตัวแปรควบคุมที่มีทิศทางและความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางตรงข้ามกับที่คาดหวัง ได้แก่ การเปลี่ยนประธานเจ้าหน้าที่บริหาร การเปลี่ยนแปลงในกระแสเงินสดจากการดำเนินงานเมื่อเทียบกับสินทรัพย์ อัตราส่วนโครงสร้างทางการเงิน และขนาดของบริษัท สำหรับตัวแปรที่มี

ความสัมพันธ์กับการจัดการกำไรผ่านรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหาร และมี  
นัยสำคัญทางสถิติ รวมทั้งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยในอดีต ประกอบด้วย

อัตราส่วนโครงสร้างทางการเงินเป็นตัวแปรควบคุมที่พบว่ามีความสัมพันธ์ในทิศทาง  
เดียวกันกับการจัดการกำไรผ่านรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหารอย่างมีนัยสำคัญ  
( $p\text{-value} < 0.05$ ) ในกรณีที่ใช้แนวคิดงบดุล (Balance Sheet Approach) สำหรับการคำนวณ  
รายการคงค้างทั้งหมด ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า บริษัทที่มีโครงสร้างเงินทุนที่มาจากหนี้สินเป็นจำนวน  
มาก (มีอัตราส่วนทางการเงินสูง) มีการจัดการกำไรเป็นจำนวนมากเช่นเดียวกัน ซึ่งอาจเป็นสาเหตุ  
มาจากความต้องการให้ผู้ใช้งบการเงิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ลงทุน มีความเชื่อมั่นในฐานนะทาง  
การเงิน และความสามารถในการดำเนินงานต่อเนื่องของบริษัท

การเปลี่ยนแปลงในกระแสเงินสดจากการดำเนินงานเมื่อเทียบกับสินทรัพย์ พบว่ามี  
ความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับการจัดการกำไรผ่านรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของ  
ผู้บริหารอย่างมีนัยสำคัญ ( $p\text{-value} < 0.05$ ) ในกรณีที่ใช้แนวคิดกระแสเงินสด (Cash Flow  
Based Approach) สำหรับการคำนวณรายการคงค้างทั้งหมด แสดงให้เห็นว่า บริษัทที่มีการ  
เปลี่ยนแปลงในกระแสเงินสดจากการดำเนินงานเมื่อเทียบกับสินทรัพย์ หรืออัตราการเติบโต  
(เพิ่มขึ้น) ของกระแสเงินสดจากการดำเนินงานเมื่อเทียบกับสินทรัพย์ จะมีการจัดการกำไรน้อยลง  
แต่ถ้าบริษัทใดไม่มีการเพิ่มขึ้นของกระแสเงินสดจากการดำเนินงานเมื่อเทียบกับสินทรัพย์ จะยิ่งทำ  
ให้มีการจัดการกำไรสูงขึ้น เนื่องจากบริษัทที่มีการเพิ่มขึ้นของกระแสเงินสดจากการดำเนินงานนั้น  
แสดงให้เห็นว่าเป็นบริษัทที่มีความสามารถในการทำกำไร (มีผลประกอบการดี) หรืออาจกล่าวอีก  
นัยหนึ่งว่าบริษัทมีความสามารถในการดำเนินงานต่อเนื่อง จึงไม่จำเป็นที่บริษัทจะต้องทำการ  
จัดการกำไร หรือตกแต่งกำไร เพื่อจัดทำงบการเงินให้ดูดีในสายตาผู้ใช้งบการเงิน หรือโดยเฉพาะ  
อย่างยิ่งผู้ลงทุน ในทางตรงกันข้าม ถ้าบริษัทไม่มีการเพิ่มขึ้น หรืออาจจะลดลงในกระแสเงินสดจาก  
การดำเนินงานก็อาจแสดงให้เห็นว่าบริษัทมีปัญหาด้านความสามารถในการทำกำไร หรือ  
ความสามารถในการดำเนินงานต่อเนื่อง ซึ่งอาจเป็นสาเหตุให้บริษัทต้องทำการจัดการกำไร หรือ  
ตกแต่งกำไรได้

ขนาดของบริษัท พบว่ามีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับการจัดการกำไรผ่านรายการ  
คงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหารอย่างมีนัยสำคัญ ( $p\text{-value} < 0.05$ ) ในกรณีที่ใช้แนวคิด  
กระแสเงินสด (Cash Flow Based Approach) สำหรับการคำนวณรายการคงค้างทั้งหมด แสดง  
ให้เห็นว่า บริษัทที่มีขนาดใหญ่ (วัดจากสินทรัพย์สุทธิ) มีแนวโน้มในการจัดการกำไรน้อย แต่บริษัท  
ที่มีขนาดเล็กกลับมีแนวโน้มในการจัดการกำไรมาก ผู้วิจัยจึงสันนิษฐานว่าอาจมีสาเหตุมาจาก



บริษัทที่มีขนาดใหญ่ นั้นอาจมีระบบการจัดการองค์กรที่ดี ทั้งนี้รวมถึงการมีคณะกรรมการบริษัท คณะกรรมการตรวจสอบ รวมทั้งอาจมีผู้ตรวจสอบบัญชี ที่มีความรู้ความสามารถ และที่สำคัญ คือ การมีผู้ถือหุ้น ซึ่งถึงแม้จะไม่มีอำนาจในการบริหารบริษัทอย่างเต็มที่ แต่ก็มีสิทธิ์ออกเสียงสำหรับการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ จึงอาจเป็นการยากที่ผู้บริหารจะทำการจัดการกำไร หรือตกแต่งกำไรได้อย่างง่ายดาย แต่ในทางกลับกัน บริษัทที่มีขนาดเล็กกว่าอาจมีระบบการจัดการภายในองค์กรที่ไม่รัดกุมนัก รวมทั้งคณะกรรมการบริษัท รวมทั้งคณะกรรมการตรวจสอบ อาจเป็นเครือญาติ หรือมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งอาจทำให้ไม่มีถ่วงดุลอำนาจกับผู้บริหาร จึงอาจเป็นช่องทางสำหรับผู้บริหารให้ทำการตกแต่งกำไรได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตของ Xie, Davidson และ DaDalt (2003) และ Yang และ Krishnan (2005) ที่พบว่าขนาดกิจการมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับการจัดการกำไร สามารถอธิบายได้ว่า ทั้งกิจการขนาดใหญ่และขนาดเล็กต่างก็มีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไร โดยกิจการขนาดเล็กต้องการทำการจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงการรายงานผลขาดทุน แต่กิจการขนาดใหญ่และขนาดกลางต้องการทำการจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงการรายงานผลกำไรที่ลดลงจากเดิม ซึ่งสาเหตุที่กิจการกำไรของกิจการขนาดใหญ่มีแนวโน้มที่น้อยกว่ากิจการขนาดเล็ก ก็เนื่องมาจากกิจการขนาดใหญ่มีระบบการควบคุมภายใน เพราะกิจการขนาดใหญ่มีเงินทุนสูงกว่า และมีบุคลากรมากพอที่จะจัดสรรแบ่งหน้าที่การทำงานได้อย่างชัดเจน และการควบคุมภายในที่ดีจะช่วยให้การปรับแต่งข้อมูลเป็นไปได้ยาก

## 5.2 อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ สามารถอภิปรายผลการวิจัยตามประเด็นที่มุ่งเน้นศึกษาตามสมมติฐานการวิจัย และจากผลการวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี และความเห็นของผู้สอบบัญชีในปีก่อน กับการจัดการกำไรสามารถอภิปรายได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี และความเห็นของผู้สอบบัญชีในปีก่อน กับการจัดการกำไรในภาพรวม พบว่าการจัดการกำไรไม่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี ทั้งในกรณีที่ใช้แนวคิดงบดุล (Balance Sheet Approach) และ แนวคิดกระแสเงินสด (Cash Flow Based Approach) สำหรับการคำนวณรายการคงค้างทั้งหมดในการวิเคราะห์การจัดการกำไรผ่านรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหาร นอกจากนี้ยังพบว่าการจัดการกำไรไม่มีความสัมพันธ์กับความเห็นของผู้สอบบัญชีในปีก่อน ในกรณีที่ใช้แนวคิดงบดุล (Balance Sheet Approach) สำหรับการคำนวณรายการคงค้างทั้งหมด แต่พบว่าการจัดการกำไรมีความสัมพันธ์กับความเห็นของผู้สอบบัญชีในปีก่อน ในกรณีที่ใช้แนวคิดกระแสเงินสด (Cash

Flow Based Approach) สำหรับการคำนวณรายการคงค้างทั้งหมดในการวิเคราะห์การจัดการกำไรผ่านรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหาร

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี และความเห็นของผู้สอบบัญชีในปีก่อน กับการจัดการกำไร พบว่าบริษัทไม่มีการจัดการกำไรหลังจากมีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี (ไม่ว่าจะเปลี่ยนในแบบใดก็ตาม) เนื่องจากตัวแปรทั้ง 2 ไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่าการที่บริษัทเปลี่ยนผู้สอบบัญชี ไม่ได้เป็นสัญญาณเตือนสำหรับผู้ใช้งบการเงินว่าบริษัททำการจัดการกำไร หรือตกแต่งตัวเลขทางบัญชี ซึ่งสาเหตุของการเปลี่ยนผู้สอบบัญชียังอาจมีหลายประการ เช่น ความรู้ความสามารถของผู้สอบบัญชีต่อธุรกิจที่ตรวจสอบ ความขัดแย้งกันระหว่างผู้บริหารกับผู้สอบบัญชีในเรื่องต่างๆ หรือ ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี เป็นต้น นอกจากนี้ สาเหตุของการไม่มีความสัมพันธ์กันระหว่างการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีกับการจัดการกำไรนั้น อาจเกิดจากบริษัทมีการกำกับดูแลกิจการที่ดีขึ้น ทำให้ไม่มีปัญหาในการดำเนินงานต่อเนื่อง จึงไม่มีการทำการจัดการกำไร แต่มีเหตุผลบางประการที่ทำให้ต้องทำการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีก็ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตของ Defond และ Subramanyam (1998) ที่พบว่าไม่มีการจัดการกำไรผ่านรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหารหลังจากมีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีในปีแรก นอกจากนี้ Defond และ Subramanyam (1998) ยังกล่าวอีกว่าวิธีการบันทึกบัญชีที่ผู้สอบบัญชีคนก่อนเลือกเป็นวิธีที่มีความระมัดระวัง จนทำให้กำไรลดลง เนื่องจากเป็นการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกฟ้องร้องนั้น อาจเป็นสาเหตุของการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีของบริษัท และจากการเก็บข้อมูลค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัทที่มีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีในระหว่างปี 2548 – 2549 เพิ่มเติมพบว่า โดยส่วนมากแล้วเป็นบริษัทที่มีค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีลดลง ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 58 ของงบการเงินที่มีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 4 อันดับแรก (Big 4) เป็นสำนักงานสอบบัญชีอื่น (Non-Big 4) นอกจากนี้ การลดลงของค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีโดยเฉลี่ยแล้วคิดเป็นร้อยละ 21 (372,192 บาท) ซึ่งแสดงว่าค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้บริษัททำการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี เนื่องจากงานวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการกำไร โดยการจัดการกำไรเป็นพฤติกรรมของผู้บริหารที่อาจนำไปสู่การเพิ่มขึ้น (ลดลง) ของราคาหุ้น ซึ่งถ้าผู้ใช้งบการเงิน โดยเฉพาะผู้ลงทุนเข้าใจในสิ่งเหล่านี้จะทำให้ทราบได้ว่าบริษัทมีฐานะทางการเงินดี หรือแย่ และยังสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปประกอบการตัดสินใจได้ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการส่งสัญญาณ (Signaling Theory) ที่ระบุว่านักลงทุนควรศึกษาถึงพฤติกรรมที่บริษัทหรือผู้ถือหุ้นรายใหญ่ส่งสัญญาณถึงผู้ถือหุ้นรายย่อยโดยการกระทำพฤติกรรมบางอย่าง เช่น การออกหุ้นเพิ่มทุน เป็นต้น ซึ่งอาจจะนำไปสู่การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของราคาหุ้นได้

นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ข้างต้นยังแสดงให้เห็นอีกว่า บริษัทมีการจัดการกำไร เนื่องจากหลังจากได้รับความเห็นจากผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งแบบไม่มีเงื่อนไขที่มีวรรณเน้นเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง แล้วบริษัทจึงต้องทำการจัดการกำไรหรือตัดแต่งกำไร เพื่อให้ผู้ใช้งบการเงินยังมั่นใจในฐานะทางการเงิน และความสามารถในการดำเนินงานต่อเนื่องของบริษัท นอกจากนี้การได้รับความเห็นจากผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงนั้นจะส่งผลกระทบต่อบริษัทในหลายแง่มุม ทั้งต่อการตัดสินใจของผู้ใช้งบการเงิน ผู้ลงทุน หน่วยงานกำกับดูแล และยังคงส่งผลกระทบต่อความเห็นของผู้สอบบัญชีในปีปัจจุบัน เนื่องจากผู้สอบบัญชีจะต้องพิจารณาถึงความเห็นของผู้สอบบัญชีในปีก่อน (ถ้าผู้สอบบัญชีรับงานเป็นปีแรก) ก่อนที่จะทำการรับงานสอบบัญชีด้วย ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ดังกล่าวข้างต้นอาจเป็นสิ่งที่หลายฝ่ายได้สงสัย หรือมีความคิดว่าตัวแปรทั้งสองน่าจะมีความสัมพันธ์กันอยู่แล้ว และจากผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยนี้ก็ได้อธิบายให้เห็นว่าความคิดดังกล่าวนั้นถูกต้อง และยังเป็นการสนับสนุนความคิดดังกล่าวอีกด้วย

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี และความเห็นของผู้สอบบัญชีในปีก่อน กับการจัดการกำไร ที่พบว่าความเห็นของผู้สอบบัญชีในปีก่อนมีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไร หรืออาจสรุปได้ว่าผู้บริหารไม่ต้องการได้รับความเห็นจากผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป เพราะจะส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจของผู้ใช้งบการเงิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ลงทุน จึงทำการจัดการกำไรหลังจากได้รับความเห็นในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งแบบไม่มีเงื่อนไขที่มีวรรณเน้นเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องจากผู้สอบบัญชีในปีก่อนข้างต้นก็สอดคล้องกับการศึกษาในอดีตของ Lennox (1998) ที่ว่า บริษัทใช้การเปลี่ยนผู้สอบบัญชีเพื่อหลีกเลี่ยงการได้รับความเห็นของผู้สอบบัญชีเป็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป โดยผู้สอบบัญชีไม่ต้องการที่จะได้รับความเห็นของผู้สอบบัญชีเป็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปและผู้บริหารมีอิทธิพลต่อการแต่งตั้งผู้สอบบัญชี ผู้บริหารอาจพยายามที่จะใช้การเปลี่ยนผู้สอบบัญชีเพื่อหลีกเลี่ยงการได้รับความเห็นของผู้สอบบัญชีเป็นแบบที่เปลี่ยนแปลง หากพิจารณาแล้วผู้สอบบัญชีคนใหม่มีโอกาสไม่สูงที่จะให้ความเห็นเป็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปเมื่อเทียบกับผู้สอบบัญชีคนปัจจุบัน การกระทำเช่นนี้อาจเรียกได้ว่าเป็นการเลือกความเห็นที่ตรงกับความต้องการของตนเอง (Opinion shopping) นอกจากนี้ ผู้บริหารอาจใช้การเปลี่ยนผู้สอบบัญชีเป็นเครื่องมือในการข่มขู่ผู้สอบบัญชี และหากผู้สอบบัญชีเกรงว่าจะสูญเสียลูกค้าทำให้มีโอกาสสูงที่จะออกความเห็นเป็นแบบที่ผู้บริหารต้องการ และ การศึกษาของ Krishnan และ Stephens (1995) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเห็นของผู้สอบบัญชีและการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี การศึกษาครั้งนี้มีแรงจูงใจมาจากความกังวลเกี่ยวกับปัญหาการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีว่าผู้สอบบัญชีที่มารับช่วงต่อจากผู้สอบบัญชีคนก่อนจะมาจากการ

เลือกผู้สอบบัญชีที่มีความเห็นตรงกับบริษัทลูกค้า (Opinion shopping) ผลจากการศึกษาไม่พบว่ามีความแตกต่างกันระหว่างความเห็นของผู้สอบบัญชีก่อน และหลังมีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี และ Francis และ Krishnan (1999) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรายการคงค้างที่ต้องใช้ดุลพินิจของผู้บริหาร และรายงานของผู้สอบบัญชี หรือศึกษาว่าบริษัทที่มีรายการคงค้างที่ต้องใช้ดุลพินิจของผู้บริหารสูงบริษัทมีโอกาสมากที่จะได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเป็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปสำหรับปัญหาความไม่แน่นอน และปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องหรือไม่ ซึ่งผลของการศึกษาแสดงให้เห็นว่าบริษัทที่มีรายการคงค้างที่ต้องใช้ดุลพินิจของผู้บริหารมากกว่าบริษัทมีโอกาสสูงที่ผู้สอบบัญชีจะออกความเห็นเป็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปสำหรับปัญหาความไม่แน่นอน และปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง เนื่องจากกำไรของกิจการเกิดจากสองส่วน คือ ประกอบด้วยรายการคงค้างและกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน ซึ่งส่วนของรายการคงค้างที่เกิดจากการประมาณการของผู้บริหารจะมีความไม่แน่นอนในการที่จะเกิดขึ้นสูง ดังนั้นหากรายการที่ประมาณไว้ไม่เกิดขึ้นก็อาจทำให้กิจการมีปัญหาในการดำเนินงานได้ จึงทำให้ความเห็นของผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มที่จะออกเป็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปสำหรับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง สำหรับกิจการที่มีรายการคงค้างที่ต้องใช้ดุลพินิจของผู้บริหารสูง นอกจากการศึกษาของ Mutchler (1985) ยังได้ข้อสรุปว่าความเห็นของผู้สอบบัญชีในปีก่อนมีผลต่อการตัดสินใจการแสดงความเห็นในปีปัจจุบัน ดังนั้นจึงได้เพิ่มความเห็นของผู้สอบบัญชีในปีก่อนเข้าไปในการทำนาย ผลพบว่าอัตราส่วนทางการเงินและความเห็นของผู้สอบบัญชีในปีก่อนมีความถูกต้องในการทำนายการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีสูงถึง 89.9 เปอร์เซนต์

### 5.3 ประโยชน์ของงานวิจัย

จากการศึกษาครั้งนี้ อาจเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ (1) หน่วยงานกำกับดูแล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (2) ผู้สอบบัญชี และ (3) ผู้ใช้งบการเงิน และผู้ลงทุน ดังต่อไปนี้

#### 1. หน่วยงานกำกับดูแล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การศึกษานี้เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานกำกับดูแล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เนื่องจาก การวิจัยครั้งนี้ไม่พบว่าบริษัทมีการจัดการกำไรหลังจากทำการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี ซึ่งอาจนำไปสู่การลดภาระงานในการตรวจสอบบริษัทต่างๆ เนื่องจากการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีไม่ได้เป็นสัญญาณเตือนภัยว่าจะมีการจัดการกำไรเกิดขึ้น นอกจากนี้ จากการศึกษาวิจัยยังพบว่าบริษัทมีการจัดการกำไรหลังจากได้รับความเห็นจากผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งแบบไม่มีเงื่อนไขที่มิพรรคเน้นเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง โดยจะเป็นสัญญาณเตือนสำหรับหน่วยงานกำกับดูแล

เพื่อเฟื่องบริษัทที่ได้รับความเห็นจากผู้สอบบัญชีในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งแบบไม่มีเงื่อนไขที่มีวรรณคดีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง ว่าในปีถัดไปจะทำการจัดการกำไรหรือตกต่างกำไรหรือไม่ และยังเป็นสัญญาณเตือนให้หน่วยงานกำลั้บดูแลพิจารณาว่าบริษัทที่ได้รับความเห็นจากผู้สอบบัญชีในแบบดังกล่าวมีความสามารถในการดำเนินงานต่อเนื่องต่อไปอีกหรือไม่

## 2. ผู้สอบบัญชี

การศึกษาในครั้งนี้มีประโยชน์ต่อผู้สอบบัญชี เนื่องจากเป็นแนวทางหนึ่งที่ผู้สอบบัญชีจะได้พิจารณาข้อมูลของบริษัทก่อนที่จะรับงานตรวจสอบบัญชี ซึ่งรวมถึงสาเหตุที่บริษัททำการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี และทำการแต่งตั้งผู้สอบบัญชีคนใหม่ด้วย เนื่องจากการวิจัยนี้พบว่าบริษัทมีการจัดการกำไรหลังจากได้รับความเห็นจากผู้สอบบัญชีในปีก่อนในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งแบบไม่มีเงื่อนไขที่มีวรรณคดีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง โดยผู้บริหารอาจทำการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีเนื่องจากได้รับความเห็นจากผู้สอบบัญชีในแบบดังกล่าว ซึ่งอาจเกิดจากปัญหาด้านการดำเนินงานต่อเนื่องของบริษัท ทั้งนี้ผู้สอบบัญชีควรนำข้อมูลดังกล่าวมาพิจารณาก่อนรับงานสอบบัญชี เพื่อลดความเสี่ยงในการสอบบัญชี

## 3. ผู้ใช้งบการเงิน และนักลงทุน

การศึกษานี้เป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงิน และนักลงทุน เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้พบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างความเห็นของผู้สอบบัญชีในปีก่อน กับการจัดการกำไร ซึ่งอาจเป็นสัญญาณอย่างหนึ่งว่ามีการจัดการกำไรโดยผู้บริหารในบริษัทที่ได้รับความเห็นจากผู้สอบบัญชีในปีก่อนในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งแบบไม่มีเงื่อนไขที่มีวรรณคดีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง โดยผู้ใช้งบการเงิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักลงทุน ควรระมัดระวังในการนำตัวเลขในงบการเงินของบริษัทที่ได้รับความเห็นจากผู้สอบบัญชีในปีก่อนในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปไปใช้ในการตัดสินใจ เนื่องจากการประเมินถึงความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่แสดงในรายงานการเงินของบริษัทเป็นประโยชน์ในการนำไปตัดสินใจด้านต่างๆ โดยเฉพาะนักลงทุน ที่จำเป็นต้องทราบถึงข้อมูลของบริษัทให้มากที่สุดก่อนที่จะตัดสินใจลงทุน จึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วย

## 5.4 ข้อสังเกตสำหรับงานวิจัย

การเก็บข้อมูลที่จำเป็นจากงบการเงินของแต่ละบริษัทสำหรับงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยไม่ได้พิจารณาถึงเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงที่ไม่ได้เป็นปกติของการดำเนินธุรกิจของบริษัทที่ส่งผล

กระทบต่อรายการทางบัญชีต่างๆ ที่ปรากฏในงบการเงิน เช่น การตีราคาสินทรัพย์ใหม่ และการเปลี่ยนนโยบายการบัญชี เป็นต้น จึงอาจทำให้การวิจัยนี้แสดงผลไม่ชัดเจน และส่งผลให้มีค่า Adjusted R<sup>2</sup> น้อย

### 5.5 ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี และความเห็นของผู้สอบบัญชีในปีก่อน กับการจัดการกำไร โดยใช้ประชากรเฉพาะบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีในระหว่างปี 2544 – 2549 สำหรับตัวแปรตาม คือ การจัดการกำไร โดยใช้รายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหารที่คำนวณจากการใช้ Cross-sectional Modified Jones Model ส่วนตัวแปรที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา คือ (1) การเปลี่ยนผู้สอบบัญชี และ (2) ความเห็นของผู้สอบบัญชีในปีก่อน และตัวแปรควบคุม ประกอบด้วย (1) การเปลี่ยนประธานเจ้าหน้าที่บริหาร (2) สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระ (3) อัตราการเติบโตของสินทรัพย์ (4) การเปลี่ยนแปลงในกระแสเงินสดจากการดำเนินงานเมื่อเทียบกับสินทรัพย์ (5) อัตราส่วนโครงสร้างทางการเงิน (6) ขนาดของบริษัท ซึ่งได้จากการทบทวนวรรณกรรมในอดีต สำหรับงานวิจัยในอนาคต ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. งานวิจัยในครั้งนี้ศึกษาประชากรที่เป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีในระหว่างปี 2545 – 2549 เป็นระยะเวลา 5 ปี ซึ่งอาจทำให้ไม่สามารถศึกษาถึงแนวโน้มของการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีของบริษัทต่างๆ ได้อย่างชัดเจน รวมทั้งอาจไม่สามารถทราบถึงสาเหตุของการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีได้อย่างแน่ชัด ดังนั้นการศึกษารั้งต่อไปในอนาคต ผู้วิจัยท่านอื่นอาจทำการศึกษารายบริษัทที่มีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีเป็นช่วงเวลาที่ยาวขึ้นมากกว่า 5 ปี เพื่อศึกษาแนวโน้มของการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีได้ต่อไป

2. งานวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาการจัดการกำไรเพียงอย่างเดียว ดังนั้นการศึกษารั้งต่อไปในอนาคตอาจเปลี่ยนตัวแปรตามจากการวัดการจัดการกำไรไปศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวกับรายงานทางการเงินในด้านอื่นๆ เช่น คุณภาพของกำไร (Quality of Earning) หรือ ผลตอบแทนสะสมที่ผิดปกติ (CAR: Cumulative Abnormal Stock Return) เป็นต้น

3. งานวิจัยในครั้งนี้ถึงแม้ว่าจะศึกษาตัวแปรอิสระ ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรอธิบาย และตัวแปรควบคุมหลายตัว โดยผู้วิจัยได้รวบรวมตัวแปรต่างๆ มาจากการศึกษางานวิจัยในอดีต ซึ่งทำการพิจารณาถึงความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ด้วย แต่อย่างไรก็ตามค่า Adjusted R<sup>2</sup> ของงานวิจัยครั้งนี้ก็ยังอยู่ในระดับที่ไม่สูงนัก ดังนั้นการศึกษารั้งต่อไปในอนาคตอาจทำการเพิ่ม หรือ

ปรับเปลี่ยนตัวแปรอิสระบางตัวเพื่อให้ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับปรุงแล้ว (Adjusted R<sup>2</sup>) มีจำนวนมากขึ้น

4. งานวิจัยในครั้งนี้ได้ทำการศึกษาเฉพาะบริษัทที่มีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีในระหว่างปี 2544 – 2549 เท่านั้น และไม่พบว่าการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 4 อันดับแรก (Big 4) เป็นสำนักงานสอบบัญชีอื่น (Non-Big 4) มีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไร แต่การที่บริษัทไม่ทำการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีนั้นไม่อาจสรุปได้ว่าบริษัทไม่มีการจัดการกำไร โดยบริษัทอาจมีการจัดการกำไร แต่ผู้สอบบัญชีไม่ได้ทักท้วงต่อผู้บริหาร หรืออาจมีการเจรจาต่อรองระหว่างผู้บริหารและผู้สอบบัญชี และจากนั้นผู้สอบบัญชีก็แสดงความเห็นต่องบการเงินในแบบที่ผู้บริหารต้องการ ดังนั้นการศึกษาค้างต่อไปในอนาคตอาจทำการศึกษาบริษัทที่ไม่มีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีในช่วงเวลาดังกล่าว เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องการจัดการกำไรที่มีความเกี่ยวข้องกับ การเปลี่ยนผู้สอบบัญชีมากขึ้น

5. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของงานวิจัยในครั้งนี้ไม่พบว่าการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 4 อันดับแรก (Big 4) เป็นสำนักงานสอบบัญชีอื่น (Non-Big 4) มีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไร และจากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับคุณภาพงานสอบบัญชีที่กล่าวไว้ในบทที่ 2 นั้นระบุว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่มีคุณภาพงานสอบบัญชีมากกว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก จึงอาจทำให้พิจารณาได้ว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 4 อันดับแรก (Big 4) และสำนักงานสอบบัญชีอื่น (Non-Big 4) ของประเทศไทยน่าจะมีคุณภาพงานสอบบัญชีที่ไม่แตกต่างกัน ดังนั้นการศึกษาค้างต่อไปในอนาคตอาจทำการศึกษาในเรื่องคุณภาพของงานตรวจสอบของสำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทย